

lyes telepítési akciót, a községesítést, a tanyavilág felszabadítását, erdősítést, csatornázást, helyes út- és gazdaságpolitikát kíván itt a szerző.

E futó szemle után végső konklúzió az, hogy Weis István könyve a maga egészében hasznos könyv lehet. Bármennyire vitathatók is egyes javaslatok s bármennyire kétségtelen, hogy megállapításai igen különböző értékűek, a szerzőnek sikerült a szinte letargikus közönybe süllyedt közvéleményt a nemzetsors jól kiszemelt kérdéseinek kiméletlen, sokszor szinte provokatív felmutatásával megmozgatni. Nem mondhatjuk, hogy íme itt a program, most már csak a pontos megvalósításra van szükség. De vannak a könyvben helyes útmutatások és hasznos problémafelvetések. Társadalmunk, közintézményeink kitűnő ismerőjének vótuma, ha nem is csalahatatlan, mégis eredményes megnyilatkozás a *közgondolkodás tisztázására*. Ezúttal Weis István kisebb tárgyi elismerést szerez, mint előző könyvével szerzett, de lehet, hogy ez a munkája csekélyebb belső érték mellett s a «scandala hand necessaria» ellenére is nagyobb hatású lesz amannál.

Szombatfalvy György.

Dr. Jancsó Elemér : Északafrikában. (Utijegyzetek az arabok világából.) Kolozsvár. — Ha messzi útról kedves ismerősünk érkezik, kíváncsian ülünk mellé, elbeszélését érdeklődéssel és figyelemmel hallgatjuk. Szívesen olvassuk a fürge tollal, ujságírói leleménnyel készült útirajzot is, ha a napisajtó rövidéletű hasábjain kerül eléink s a figyelmes riporter szemén keresztül exotikus népek életét mutatja be nekünk. De a mi világlátott kedves ismerősünk *cikkbe*, fürge riporterünk *könyvbe* menti élményeit s ezzel már arra kényszerít bennünket, hogy a bemutatott exotikus világ tárgyi érdekességein túl az író is megmérjük.

Dr. Jancsó Elemér nem a tudós

utazók, a Sven Hedinek, Stein Aurélok tanítványa. Ambíciója «supán pár pillanatfelvétel egy olyan világból, ahová magyar utazó ritkán vetődik el». Ilyen pillanatfelvételekből formálódott ki ez a könyv is, mint a Földközi-tenger népeit ismertető nagy mű részlete. Meglátja és feljegyzi azt, amit útközben (Marseille—Oran—Sidi Bel Abbas—Tlemecen—Alger—Constantine—Tunis—Kairouan—Tunis) meglátni és feljegyezni lehet. Kár, hogy ezekből a pillanatfelvételekből nemcsak a tudós alaposága, de a művészi fénykép plaszticitása, élessége, készülésmódjukból az írói eszközökkel való bánni tudás s a gondos retouche is hiányzik: «jelentőséggel bír», «úgy néz ki» stb. Olvasás közben érezzük, hogy a gyenge írói eszközökkel, felületesen nyújtott tárgyi ismereteknél, a rosszul sikerült képeknél jobban érdekel a magyar szemmel, erdélyi szemmel látó, erdélyi szívvel szóló kisebbségi ujságíró lelki attitűdje. Felujjong, ha Afrikában a Ganz-Danubius-gyár traktorait látja, szívére szorítja az idegen légió magyarjait, az arab dal Bartók dalaira s az ősi Erdélyre, Algerből távozása Reményik versére emlékezteti. Az arabokban sorstársakat lát, akikkel hosszan elbeszélgethet «a kisebbségi sors kegyetlen voltáról». Melléjük is szegődik egész lelkesedésével. A franciákkal nem tud megbékölni. Mocsarak kiszáritása, öntözőcsatornák, duzzasztógátak, mintagazdaságok, traktorok, olaj- és narancsfák ültetése százezerszámra, modern, aszfaltos országutak, európai jellegű, forgalmas városok, boulevardok, parkok, a bennszülött lakoságnak a közegészségügyi és általános kulturnívó hatása alatt megháromszorozódott száma — mind nem képesek ezt a szinte romantikus ellenszenvét csökkenteni. Az afrikai városok régi, ősi arcát keresi s úgy látja, hogy Európa megölte civilizációjával a kelet színes világát. Afrika lelkén, «ezen a szilaj,

vad paripán átgázolt a naptalan Nyugat és most vérében fetrengve hever a hódító Európa lábai előtt». Az arab dal «feltörő sírás talán az elvesztett szabadság után». Sajnálja, hogy Észak-afrika 14 millió arabja alszik, hogy az ifjú arab mozgalom erőtlen, hogy kevés az intelligencia s az is behódol a franciáknak. Úgy érzi, «hogy az arab városrészekben egy faj lelke lángol, melyet a történelem viharai leszorítottak a hatalom polcáról, hogy aztán újra megújulva és megfrissülve ismét megjelenjék a történelem színpadán és visszakövetelje jogait». Már-már azt hisszük, hogy az arab nacionalizmus programját vallja az író, de aztán sajtászerű, oly jellemzően erdélyi lélekre valló fordulattal, a fehérek és színesek jövőjéről «közös nagy világhazájára» apellál.

Mérey Ferenc.

Nagy Lajos : Az óbudai ókeresztény cella trichora a Raktár-utcában. 51 képpel, Budapest, 1931. — 1930-ban az aquincumi múzeum az óbudai Raktár-utcában ásatásokat kezdett, melyek meglepő eredményre vezettek. A városi bérházak előtti, parkírozásra szánt területen egy ókeresztény kápolna alapfalai kerültek elő. Ez a kápolna az úgynevezett cella trichorák ritka fajába tartozik, azaz három félkörös és egy négyszöges épületrész összefűzéséből áll. A kis kápolnát még a IV. században a Pannoniába költözött keresztények emelték, a római impériumnak abból a szakából származik, mikor az aquincumi pogány szentélyek már pusztulni kezdetek s az új vallás diadalmas pályáján megindult. Az ásatásokat Nagy Lajos, az aquincumi múzeum szerencsés kezű,

kiváló öre vezette s a munka befejeztével a főváros gazdagon illusztrált, díszes kötetben állított emléket az új leletnek, mely a honi föld ősi kultúrájának ismét értékes tanubizonysága. Gondoskodás történt arról, hogy maga az emlék se tűnjön el, a cella trichora alapfalait az eredetitől könnyen megkülönböztethető falazással félméter magasságba felemelték, bekerítették, környékét rendezték s ezzel Budapest igen érdekes látnivalóval gyarapodott.

Az ásatások kapcsán jelentős kisebb leletek kerültek napvilágra. A talált római pénzek nagyban elősegítették az épület korának meghatározását. Néhány kisebb bronztárgyon kívül római bélyeges téglák s úgynevezett terra sigillata-edények töredékei alkotják a leletek legértékesebb részét. A fejlett római fazekasságra élénk fényt vetnek a domború, figurális díszítéssel ellátott edények, melyeket az archeológia már oly pontosan ismer, hogy gyárak szerint tud elkülöníteni. A cella trichora törmelékei között aquincumi, ittenweileri és rheinzaberni edénytöredékek kerültek napvilágra, jeléül annak, hogy a későrómai kor már épüget ismerte a nemzetközi exportot és importot, mint a mai idők.

Nagy Lajos könyve a pannoniai ókereszténység kutatásának igen jelentős állomása. A honi archeológia eddig főképp a pogány római emlékekkel foglalkozott, pedig a korai kereszténység kultúrtörténetileg és művészetiileg egyaránt becses emlékei is nagy figyelmet érdemelnek, annál is inkább, mert vallási vonatkozásaiknál fogva túléltek a népvándorlás áradatát s mai is aktuálisak.

G.